

ԿԱԼԿԱԹԱՅԻ ԲԱԲԱԽՈՂ ՍԻՐՏԸ

*Ո՛վ Մարդասիրական մեր չքնաղ ճեմարան,
Կյանքի իմացական դարավոր սուրբ օրրան,
Եղար սերունդների վեհ փարոսը լույսի,
Վեմն անխախտ հավատքի, հորդ աղբյուրը լույսի:*

Աստծո պարգևած ամեն մի առավոտ Մայր Հայրենիքից այդքան հեռու, Հնդկաստանի Կալկաթա քաղաքում, «Տերունական աղոթք»-ով և ճեմարանի խրոխտ հիմնով են սկսում իրենց դասերը Հայոց Մարդասիրական ճեմարանի սաները՝ իրենց հոգում ուխտելով հավատարիմ մնալ մեր լուսավոր նախնիների սուրբ հավատքին ու թողած հսկայական ժառանգությանը, որի ականատեսն ու բարիքների վայելողն են իրենք Հնդկաստանի հյուրընկալ հոգում:

Այսօր Հայաստանից, Իրանից ու Իրաքից այստեղ սովորող յուրաքանչյուր անձ քաջ գիտակցում է, որ ինքը սանն է 185-ամյա կրթական մի հաստատության, որ բազում սերունդներ է կրթել՝ Հայրենիքից հեռու միշտ վառ պահելով հայաշունչ ոգին ու միտքը, ներարկելով նրանց ազգային գիտակցություն և հպարտություն: Բազմաթիվ են պատեհ առիթներն ու տոնախմբությունները ճեմարանում, սակայն դրանց մեջ միշտ էլ իր առանձնակիությամբ ու բովանդակությամբ տարբերվել է ապրիլի 2-ը՝ Մարդասիրական ճեմարանի հիմնադրման օրը, որ ամենքիս մոտ է՝ հետադարձ հայացք նետելու պատմական կրթօջախի անցյալին, ինչպես նաև արժեվորելու և գնահատելու նրա խաղացած դերն ու նշանակությունը հայ իրականության մեջ: Յուրաքանչյուր նման հոբելյան նաև պատեհ առիթ է ընձեռում՝ մտածելու այն բոլոր ապագա քայլերի և ծրագրերի մասին, որոնց նպատակը պիտի լինի օր առաջ տեսնել Մարդասիրական ճեմարանն ավելի գորացած, խնամյալ ու բարգավաճ:

Ապրիլի 2-ին՝ Հայոց Մարդասիրական ճեմարանի հիմնադրման օրը, Կալկաթայի Ս. Նազարեթ հայկական եկեղեցում կատարվեց կիրակնօրյա պաշտամունք և կրկին եկեղեցու խնկաբույր կամարների ներքո հնչեց այն գորավոր ու մշտամնա աղոթքը, որ երբեք չի պակասել մեր հայրերի շուրթերից, մի աղոթք և օրհնություն, որ արդեն իսկ դարեր շարունակ թևածում է հնդկահայոց եկեղեցիներում՝ դառնալով առհավատյան և գրավականը գաղութի կենսունակության: Միասնական աղոթքից հետո ներկաները թափորով դուրս եկան եկեղեցու բակ, ուր ճեմարանի հիմնադիր, Ջուղայեցի բարեգործ վաճառական Աստվածատուր Մուրադխանյանի գերեզմանին կատարվեց հոգեհանգիստ: Վերջինս դեռ ԺՀ դարի վերջնամասում երազն ու տեսիլքն ունեցավ և 1797 թ. հուլիսի 30-ին 8000 հնդկական ռուփի կտակեց Հնդկաստանում հայ պատանիների համար ազգային դպրոց հիմնելու համար: Չնայած իր կենդանության օրոք նա չկարողացավ տեսնել իր երազի իրականացումը, սակայն երկու տասնամյակ անց մեկ այլ Ջուղայեցի վաճառական՝ Մեյդաբադում հաստատված Մնացական Վարդանյանը, կրկին կյանքի կոչեց այդ վսեմ գաղափարը, և 1821 թ. ապրիլի 2-ին Ս. Նազարեթ հայկական եկեղեցու հարևանությամբ, Հին Չայնա Բազար փողոցի վրա, հիմնադրվեց Մարդասիրական ճեմարանը:

Երբ ծանոթանում ես հնդկահայ գաղութի փառապանծ պատմությանն ու Հայրենիքի սիրով տոգորված նրա սիրասուն զավակների գործունեությանը, չես կարող լուռ մնալ ու չոգևորվել նրանց ազգային-հայրենասիրական ոգու դրսևորմամբ: Ասես աստվածային նախախնամությունն է պատճառը, որ ուր մեր «փոքր ածուն» հաստատվել է, նախ՝ եկեղեցի, աղոթքի տուն է շինել, իսկ այնուհետև դրա կողքին՝ նաև կրթության դարբնոց, որովհետև նրանք քաջ գիտակցել են ազգային կրթության կարևորությունը, որովհետև մեր նախնյաց օրինակով համոզվել են, որ աներեր է Ս. Գրիգոր Լուսավորչի առաքելական հավատքը, աստվածապարզ են Ս. Մեսրոպի ստեղծած 36 զինվորները, անպարտելի է Ս. Վարդանանց ոգին, և որ մեր երակներով հոսում է իրապես արժանավոր ու օրինակելի մեր նախնյաց արյունը:

Հոգեհանգստից հետո հավուր պատշաճի քարոզ խոսեց պատարագիչ Հայր Սուրբը՝ անդրադառնալով Մարդասիրական ճեմարանի պատմությանը և անցած ուղուն: Օշական վարդապետը հատկապես ընդգծեց, որ պահի և ժամանակի ճշմարիտ գիտակցությամբ էր, որ տարիներ առաջ ճեմարանը հանձնվեց Ամենայն Հայոց Կաթողիկոսությանը՝ դրանով իսկ ապահովելով կրթօջախի հարատևությունը:

«Մայր հայրենիքի, Առաքելական մեր Եկեղեցու, ազգային կրթության և դաստիարակության նկատմամբ լցված մեծ սիրով են ապրել ու գործել մեր նախնիները, քանզի ուր էլ գնացել են, որպես իրենց նախնիների արժանավոր ժառանգներ, նախ աղոթքի տուն են կառուցել և ապա՝ կրթության դարբնոց՝ եկեղեցու Ս. Խորանը վերածելով գիտության և լուսավորության խորանի: Խոսքերիս ճշմարտացիության վկաներն են Հնդկաստանի հյուրընկալ հողում կառուցված մեր եկեղեցիներն ու Հայոց Մարդասիրական ճեմարանը, ուր բազմաթիվ սերունդներ են կրթվել ու հասակ առել: ...Հոբելյանական օր է այսօր մեր կրթօջախի համար, քանզի 185 տարիներ առաջ, հենց այս նույն օրը, հիմնադրվեց այն, որով և իրականություն դարձավ Աստվածատուր Մուրադխանյանի և Մնացական Վարդանյանի երազը՝ ունենալ ազգային մի կրթօջախ, ուր հայեցի կրթություն և դաստիարակություն պիտի ստանային հայ մանուկները: Հետևաբար, սիրելի՛ ներկաներ և ճեմարանականներ, մեր ջանադիր ուսումնառությամբ, մեր առաքինի գործերով, մեր օրինապահությամբ ամեն ինչ պիտի անենք՝ ավելի հաստատուն դարձնելու երկու հիմնադիր-բարերարների նվիրական երազը: Պիտի վստահ լինեք, որ նրանց հոգիները ցնծում են այսօր երկնքում, քանզի տեսնում են, որ իրականացել է իրենց փափագը, որ հայ մանուկը Հայրենիքից հեռու մեծանում է հայաշունչ ու հայախոս», - նշեց Օշական վարդապետն իր ոգեշունչ քարոզում: Արարողությանը մասնակցում էին բարեբաստիկ այս առիթով Կալկաթա ժամանած Հնդկաստանի Հանրապետությունում ՀՀ արտակարգ և լիազոր դեսպան Աշոտ Քոչարյանը, Կալկաթայի եկեղեցական խորհրդի անդամները, հնդկահայեր և հյուրեր:

Կեսօրին ճեմարանի հանդիսությունների սրահում տեղի ունեցավ գրական-գեղարվեստական ցերեկույթ՝ նվիրված ճեմարանի հիմնադրման օրվան: Այն սկսվեց միասնական «Տերունական աղոթք»-ով, որից հետո հնչեցին Հնդկաստանի և Հայաստանի օրհներգները: Ճեմարանի հիմնադրման առիթով իր Հայրական խոսքն էր հղել Ն.Ս.Օ.Տ.Տ. Գարեգին Բ Ամենայն Հայոց Կաթողիկոսը, որն ընթերցեց ճեմարանի աղմինիստրատոր Տիգրան սրկ. Բաղումյանը:

«Հնդկահայ համայնքի կյանքում բացառիկ իրադարձություն դարձավ Մարդասիրական ճեմարանի հաստատումը: Մտահոգ իրենց ազգային ինքնությունը, մայրենի լեզուն ու մշակույթը պահպանելու խնդիրներով, հնդկահայերը սիրով ներդրեցին իրենց ջանքերը և համայնքային հանգանակությամբ ապահովեցին կրթօջախի երկարատև գործունեությունը՝ գիտության լույսով ու Հայրենյաց արժեքներով կրթելու մատաղ սերնդին: ...Հայրական սիրով օրհնում ենք կրթօջախի սաներին: Միրելի՛ զավակներ Մեր, քաջեռա՛նդ եղեք ուսման մեջ և որդիաբար սիրեցե՛ք Մեր Սուրբ Եկեղեցին ու Հայրենի Երկիրը մեր, լուսո խորան Մայր Աթոռ Սուրբ Էջմիածինը»,- ասվում է Նորին Սրբության օրհնության խոսքում:

Այնուհետև ներկաներին և հատկապես ճեմարանականներին իր սրտի խոսքն ասաց Հնդկաստանի Հանրապետությունում ՀՀ արտակարգ և լիազոր դեսպանը՝ անդրադառնալով հայ-հնդկական բարեկամական հարաբերություններին և առկա ծրագրերին՝ երկու երկրների ջերմ հարաբերություններում ընգծելով պատմական կալվածափայլ գաղութի և Մարդասիրական ճեմարանի նշանակությունն ու դերը:

Ներկաներին իր սրտի խոսքն ուղղեց նաև Մարդասիրական ճեմարանի արվեստի և նկարչության նախկին ուսուցիչ Սունիլ Մարկարը, որը շուրջ 30 տարիներ շարունակ դասավանդել է ճեմարանում՝ ճեմարանականների հոգում խթանելով սերը գեղեցիկի, բարու նկատմամբ: Մեծ հուզմունքով էր խոսում վաստակավոր ուսուցիչը և պատգամում ճեմարանականներին, որ ճիշտ և նպատակային օգտագործեն Բարձր-յալից իրենց տրված աստվածային շնորհները:

Այնուհետև խոսքով հանդես եկավ ճեմարանի անգլերեն լեզվի և գրականության բազմամյա ուսուցչուհի Բրիտա Ռոյը՝ ուսուցիչների անունից շնորհակալություն հայտնելով ճեմարանի ղեկավարությանը հոգատար վերաբերմունքի համար: Դիմելով ճեմարանականներին՝ նա հորդորեց, որ առավել նախանձախնդրությամբ սերտեն իրենց դասերը՝ ամենուր բարձր պահելով Մարդասիրական ճեմարանի անունը:

Ճեմարանի տնօրեն Ջեյմս Դայասը հանդես եկավ անցնող ուսումնական տարվա ամփոփիչ գեկույցով՝ անդրադառնալով ճեմարանականների ցուցաբերած առաջադիմությանը, ձեռքբերումներին և ապագա ծրագրերին: Տնօրենն ուրախությամբ արձանագրեց, որ ճեմարանի նոր ղեկավարության ջանադիր աշխատանքի շնորհիվ այսօր մեծ ուշադրություն է դարձվում հատկապես կրթությանն ու երեխաների բազմակողմանի զարգացմանը՝ վստահեցնելով, որ նախանձախնդրության նույն ոգով և ավյունով շարունակելու դեպքում մոտ ապագայում պիտի ունենանք ավելի բարձր կրթական մակարդակ ունեցող ուսումնական հաստատություն և ամենակարևորը՝ ույալ ճեմարանականներ:

Տնօրենի խոսքից հետո տեղի ունեցավ նվերների ավանդական բաշխումը, որի ընթացքում պարգևատրվեցին ուսումնառության և կարգապահության ասպարեզներում լավագույն արդյունք ցույց տված ճեմարանականները: Նվերները հանձնեց Հնդկաստանում ՀՀ դեսպանը:

Հանդիսության երկրորդ մասում ճեմարանի երաժշտության ուսուցիչ Վաչագան Թադևոսյանի ղեկավարությամբ ելույթ ունեցավ ճեմարանի երգչախումբը՝ կատարելով հայ կոմպոզիտորների ստեղծագործությունները: Ճեմարանականներն իրենց հմտությունները ցույց տվեցին նաև ասմունքի և երգի ասպարեզներում: Նրանք ներկաների ուշադրությանը հանձնեցին նաև փոքրիկ մի ներկայացում անգլերեն լեզվով:

Ուրախալի և ոգևորիչ էր, երբ Հայրենիքից այդքան հեռու հայ մանկան շուրթերից աղոթքի նման արտաբերվում էր մեսրոպաշունչ մեր լեզուն՝ ամենքի սրտերն ու հոգիները լցնելով անհուն ուրախությամբ: Ինչպե՞ս կարելի է չուրախանալ և հուզմունքից չարտասվել, երբ կալկաթահայ համայնքի վերջին արու զավակը՝ ճեմարանի արդեն իսկ 10-րդ դասարանի սան Զարեհ Ստեփանյանը, մեծ ոգևորությամբ արտասանում էր Ավետիք Բսահակյանի «Է՛յ, ջան Հայրենիք»-ը, երբ Հայրենիքը չտեսած, բայց նույն այդ Հայրենիքի նկատմամբ անսահման սիրով լցված հայ պատանու շուրթերը գովերգում են մայր հողի գեղեցկությունն ու գորությունը: Այս ամենին հաղորդ դառնալուց հետո ակամայից մտածում ես, որ ամեն ինչ կորած չէ, որ Զարեհի նման հայ պատանիները պիտի միշտ վառ և արթուն պահեն հայության ոգին Հնդկաստան աշխարհում:

Ներկաներին խոսքով դիմեց նաև Կալկաթայի եկեղեցական վարչության ատենապետ Հայկ Սուքիասը: Նա շնորհավորեց ամենքին Մարդասիրական ճեմարանի հիմնադրման օրվա առիթով՝ վստահեցնելով, որ Կալկաթայի եկեղեցական խորհուրդն այսուհետև ևս յուրովսանն պիտի գորակցի և աջակցի ճեմարանին:

Վերջում հանդիսությունն ամփոփեց ճեմարանի կառավարիչ Տ. Օշական վրդ. Գյուլգյուլյանը՝ շեշտելով ավանդության պահպանման անհրաժեշտությունը հնդկահայ գաղութում: Օշական վարդապետը ևս մեկ անգամ շեշտեց, որ այս տարին հիշարժան է նաև նրանով, որ ճեմարանն Ամենայն Հայոց Կաթողիկոսությանը հանձնելուց հետո իր առաջին հունձքն է տալիս: Ճեմարանի չորս սաներ, որոնցից մեկը կալկաթահայ է, իսկ մնացածը՝ Հայաստանից, ավարտեցին իրենց ուսումնառությունը Մարդասիրական ճեմարանում և 11-12 դասարանները պիտի ուսանեն տեղի դպրոցներից մեկում: Հայր Սուրբը ջերմորեն շնորհավորեց նրանց՝ մաղթելով, որ Աստծո օգնականությամբ և մեր նախնիների օրինակով իրենց ուսումնառությամբ միշտ բարձր պահեն հայ մարդու անունը, ճիշտ և նպատակային օգտագործեն իրենց որպես շնորհ տրված երկրային ժամանակը:

Հիմնադրման օրը նշանավորվեց երկար սպասված մեկ այլ միջոցառմամբ ևս: Կալկաթայի եկեղեցական վարչության ատենապետը և Հնդկաստանում մեր դեսպանը կտրեցին ավագ տարիքի տղաների համար նախատեսված վերանորոգված ննջարանի ժապավենը՝ պաշտոնապես բացված համարելով այն: Վերանորոգված և կահավորված նոր ննջարանը նախատեսված է շուրջ երեսուն սաների համար:

Վերջում տեղի ունեցավ հյուրասիրություն:

*ՏԻԳՐԱՆ ՍԱՐԿԱՎԱԳ ԲԱՂՈՒՄՅԱՆ
Մարդասիրական ճեմարանի ադմինիստրատոր*